

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(2)
Executive Summary	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.1 ความสำคัญของทรัพยากรชีวภาพทางด้านที่อยู่อาศัย	2
1.2 ความสำคัญของทรัพยากรชีวภาพทางด้านอาหาร	3
1.3 ความสำคัญของทรัพยากรชีวภาพทางด้านเครื่องนุ่งห่ม	4
1.4 ความสำคัญของทรัพยากรชีวภาพที่มีต่อสังคมไทยทางด้านยาการณ์โรค	4
2. วัตถุประสงค์และคำาถามการวิจัย	9
3. กรอบแนวความคิดและวิธีดำเนินการวิจัย	10
บทที่ 2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย	12
1. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญา	
ท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2550	15
1.1 ข้อพิจารณาทางด้านมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในส่วนที่ว่าด้วยสิทธิชุมชน	17
1.2 ข้อพิจารณาทางด้านมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในส่วนที่ว่าด้วยแนวโน้มนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ: แนวโน้มนโยบายด้านเศรษฐกิจ	19
1.3 ข้อพิจารณาทางด้านมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในส่วนที่ว่าด้วยแนวโน้มนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ: แนวโน้มนโยบายด้านที่คิน ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	20
1.4 ข้อพิจารณาทางด้านมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในส่วนที่ว่าด้วยแนวโน้มนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ: แนวโน้มนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน	21

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรชีวภาพและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับพระราชบัญญัติในประเทศไทย	22
2.1 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507	22
2.2 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติอุทายนแห่งชาติ พ.ศ. 2504	23
2.3 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2532	24
2.4 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัตินำรุงพันธุ์สัตว์ พ.ศ. 2509	25
2.5 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติสัตว์พานนະ พ.ศ. 2482	25
2.6 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติปะรัง พ.ศ. 2490	26
2.7 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535	27
2.8 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542	27
2.9 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535	28
2.10 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติกักษ พ.ศ. 2507	29
2.11 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัตินำรุงพืช พ.ศ. 2483	29
2.12 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509	29
2.13 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลาย ทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	30

หน้า

2.14 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518	30
2.15 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482	31
2.16 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523	31
2.17 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535	31
2.18 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499	32
2.19 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติการส่วนครัวและการเลี้ยงสัตว์เพื่อประโยชน์แห่งครัวเรือน พ.ศ. 2482	32
2.20 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2525	32
2.21 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติสำหรับกำจัดผักตบชาว พ.ศ. 2456	33
2.22 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติสำหรับรักษาช้างป่า พ.ศ. 2464	33
2.23 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535	34
2.24 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542	34
2.25 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทยฯ	35

2.26 ข้อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	36
3. สภาพปัจจุบันและอุปสรรคในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย	36
3.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถนำมาใช้ในการควบคุมการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพอย่างครบถ้วน	37
3.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยขาดกลไกทางด้านการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเหมาะสม	39
3.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยขาดอภิภาคในการบำรุงรักษาและการอนุรักษ์ถิ่น	40
3.4 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการขาดมาตรการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ	40
3.5 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลอนุญาตและทำสัญญาแบ่งปันผลประโยชน์	42
บทที่ 3 ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	45
1. ความตกลงระหว่างประเทศไทยเกี่ยวกับการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ ตามอนุสัญญาด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ	46
1.1 การรับรองสิทธิอธิปไตยของรัฐเหนือทรัพยากรชีวภาพ (Sovereign right of state)	46
1.2 การส่งเสริมการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น (Recognition of traditional and indigenous knowledge)	47
1.3 การส่งเสริมการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ (Facilitating access to genetic resources for environmentally sound use)	49
1.4 ส่งเสริมการเข้าถึงและการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Access to and transfer of technology)	50
1.5 การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Protection of intellectual property rights)	51

1.6 การกำหนดให้มีกลไกในการติดตามตรวจสอบความหลากหลายทางชีวภาพ และจัดการเทคโนโลยีชีวภาพ	52
1.7 กำหนดให้มีการจัดตั้งกลไกทางการเงิน (Establishing financial resources)	52
2. พิชารณาค่าใช้จ่ายที่ต้องการจัดตั้งกลไกทางชีวภาพตามอนุสัญญาฯ ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ	54
3. สนับสนุนและให้ความรู้ด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพตามอนุสัญญาฯ ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ	58
3.1 หลักการเกี่ยวกับสิทธิเหนือทรัพยากรพันธุกรรมพืช	59
3.2 หลักการเกี่ยวกับสิทธิเกียรติกร	60
3.3 หลักการเกี่ยวกับเงื่อนไขในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมพืช	61
3.4 หลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัจจุบัน	63
3.5 หลักการเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์	64
3.6 หลักการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรพันธุกรรมพืชนอกจังหวัด (ex situ collection)	65
4. ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัจจุบันที่เกี่ยวกับการค้า	68
4.1 ขอบเขตของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัจจุบัน	73
ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพันธุพืช	
4.2 ขอบเขตของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัจจุบัน	77
ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมและกฎหมายปัจจุบันที่องค์กรระหว่างประเทศได้กำหนด	
4.3 ขอบเขตของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัจจุบัน	79
ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางกฎหมายศาสตร์	
5. มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	87
5.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยเดียว	87
5.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย	90

บทที่ 4 บทวิเคราะห์แนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายด้านการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย	92
1. ความจำเป็นและความเหมาะสมในการกำหนดและจัดทำร่างกฎหมายทางด้านการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	93
1.1 หลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมิได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายภายใต้อุปกรณ์	94
1.2 ทรัพยากรชีวภาพบางส่วนไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย	95
2. สาระสำคัญของร่างกฎหมายด้านการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	98
2.1 ขอบเขตของสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองและหลักศธิอธิบดี	99
2.2 บทสรุป วิเคราะห์ และอภิปรายผลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรชีวภาพและทรัพย์สินทางปัญญา	103
2.3 บทสรุป วิเคราะห์ และอภิปรายผลเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานกรรม	106
2.4 บทสรุป วิเคราะห์ และอภิปรายผลเกี่ยวกับลิทธิชุมชนใน การบริหารจัดการทรัพยากรชีวภาพ	108
2.5 บทสรุป วิเคราะห์ และอภิปรายผลเกี่ยวกับการจำกัดนำเข้าออก	109
2.6 บทสรุป วิเคราะห์ และอภิปรายผลเกี่ยวกับองค์กรบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	111
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	114
1. บทสรุปมาตราการทางกฎหมายภายใต้กฎหมาย ความตกลงระหว่างประเทศ และสภาพปัญหาและอุปสรรค ทางด้านการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	117
1.1 บทสรุปมาตราการทางกฎหมาย สภาพปัญหาและอุปสรรคทางด้าน การบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย	117
1.2 บทสรุปความตกลงระหว่างประเทศ สภาพปัญหาและอุปสรรค ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	119
2. ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย ทางด้านการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย	127

หน้า

2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเชิงนโยบายในการกำหนดขอบเขต ของสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองและหลักสิทธิอธิปไตย	128
2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเชิงนโยบายในการกำหนดความสัมพันธ์ ระหว่างทรัพยากรชีวภาพและทรัพย์สินทางปัญญา	131
2.3 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเชิงนโยบายในการกำหนดการเข้าถึง ทรัพยากรพันธุกรรม	132
2.4 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเชิงนโยบายในการกำหนดสิทธิชุมชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรชีวภาพ	135
2.5 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเชิงนโยบายในการกำหนดการดำเนิน การโดยอนุทรัพยากรชีวภาพ	136
2.6 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเชิงนโยบายในการกำหนดองค์กร บริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	137
ภาคผนวก ร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.	140
บรรณานุกรม	149
ประวัติคณะผู้จัด	151